

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Naantalin kaupunki kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta.

1 Asian tausta ja valmistelu

Ei kommentoitavaa.

2 Nykytila ja nykytilan arviointi

2.1. Päivitettyä arkistolakia on kaivattu pitkään ja sen tarve muuttuneelle toimintakentälle on ilmeinen. Lakiluonnoksessa näkyy selkeästi vuonna 2020 voimaan astuneen tiedonhallintalain vaikutus. Läpi luonnoksen pyritään nyt tehtävää lakia sovittamaan yhteen tiedonhallintalain kanssa. Tässä on hyvät ja huonot puolensa. Erinomaista on, että tällä yhtenäistetään koko tiedon elinkaaren hallintaa ja sen yhtenäisyyttä. Myös lain tavoitteena oleva käsitteiden yhtenäistäminen on ehdottoman tarpeellinen. Tiedonhallintalaki, kuten aiemmin voimantullut EU:n tietosuojalainsäädäntö, synnyttivät useita uusia käsitteitä, jotka ovat edelleen osaksi määrittelemättä. Arkistolaissa nämä uudet käsitteet lisääntyvät ja aiheuttavat todennäköisesti hankaluuksia lain tulkitsemisessa ja noudattamisessa. Käsitteistöä tulisikin avata ja määritellä

tarkemmin. Mahdollisuuksien mukaan käsitteitä olisi hyvä yhdistää tiedonhallintalain kanssa tai sitten pitäytyä tutuissa, kentällä tunnetuissa käsitteissä. Esimerkiksi arkistoinnille tuodaan luonnoksessa ainakin kolme eri muotoa uutena käsitteenä (säilytysvaiheen jälkeinen arkistointi, arkistointi koko elinkaaren ajan, välivaiheen arkistointi). On kuitenkin esitettävä perustavanlaatuinen kysymys: Voisiko nämä lait yhdistää?

Nykytila ja nykytilan arvioinnissa mainitaan "Edelleen arkistoinnin kannalta merkityksellisiä toimia tehdään asiakirjan elinkaaren alkuvaiheissa pitkäaikais säilytyksen mahdollistamiseksi, mutta asiakirja katsotaan arkistoiduksi vasta, kun sen säilytysaika on päättynyt. " Kuitenkin kaksi kappaletta myöhemmin linjataan myös "Arkistointia tulisi toteuttaa koko asiakirjan elinkaaren ajan, myös asiakirjan elinkaaren alussa."

2.2. Yleisesti tietosuojalaki, arkistolaki ja tietosuojalainsäädäntö nivoutuvat niin tiiviisti yhteen, että jonkinlainen yhteinen tietopalvelu mm. tietosuojavaatimuksille, säilytysajoille ja käsitteille olisi hyvä olla olemassa.

3 Tavoitteet

"Viranomaisten arkistointivaiheessa olevan tiedon arkistointia tulee voida ohjata siten, että taataan tietojen säilyvyys muuttumattomuuden ja eheyden turvaavalla tavalla. Niin sanottu välivaiheen arkistointi eli arkistovaiheeseen siirtyneiden tietojen hallinta ja säilytys arkistonmuodostajilla ennen varsinaista arkistoon siirtoa, on yksi merkittävä vastuu ja sääntelyn kohde."

Tarkoitetaanko välivaiheen arkistoinnilla aikaa ennen kansalliseen sähköiseen arkistoon vientiä, kun arkistotoimija vielä säilyttää jo arkistointivaiheessa olevaa aineistoa?

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

6 § "Arkistoinnin käsite tiedonhallintalaissa ja tietosuojasääntelyssä on suppeampi verrattuna siihen, mitä tässä laissa arkistoinnilla toimenpiteenä tarkoitetaan. Arkistointi viittaakin mainituissa säädöksissä lähinnä arkistointiin tietojen säilyttämisen näkökulmasta, kun tiedot on siirretty arkistoon tai kun niiden arkistovaihe on alkanut. "

Lakien yhdenmukaistamista tämä linjaus ei palvele ja voi herättää lain tulkitsemisessa vaikeuksia. Kenties olisi selkeämpää puhua esimerkiksi arkistointiin tähtäävistä tai arkistointia tukevista toimenpiteistä silloin, kun ei vielä puhuta säilytysajan jälkeen tapahtuvasta arkistoinnista.

8 § Arkistometatieto ja arkistointisuunnitelma. Käsitteet olisi hyvä avata selkeämmin ja konkreettisesti kuvata.

16 § "Lain 16 §:ssä säädettäisiin Kansallisarkiston oikeudesta antaa tarkempia määräyksiä asiakirjojen arkistometatiedoista tämän lain 1 § 1 ja 3 momentin arkistotoimijoille. Määräystenantoavallalla varmistettaisiin, että kansallisen asiakirjallisen kulttuuriperinnön suojelu toteutuu tosiasiallisesti Kansallisarkiston ohjauksessa."

Lähtökohtaisesti on erittäin hyvä, että Kansallisarkistolta tulisi arkistoinnin kannalta vaadittavat metatiedot sekä niihin liittyvät määräykset. Samalla tulee huomioida aktiivian metatietojen suhde arkistometatietoihin. Tuleeko arkistometatiedot muodostaa asiakirjojen elinkaaren alkuvaiheessa vai vasta arkistointivaiheen alkaessa? Tällä on vaikutusta niin tiedon elinkaaren hallintaan kuin tietoa säilyttävien järjestelmien vaatimuksiin.

4.2. "Keskitetyllä arkistoinnin ratkaisulla tavoitellaan selkeitä kustannussäästöjä verrattuna tilanteeseen, että sähköinen arkistointi toteutetaan hajautetusti. Yksittäinen toimija hyötyisi keskitetystä ratkaisusta siten, että sen ei tarvitse tehdä kalliita investointeja omiin arkistoinnin ratkaisuihin ja osaamiseen, samalla tiedon säilyttämiseen liittyvät kustannukset ovat paremmin ennakoitavissa ja hallittavissa kun organisaation ei tarvitse huolehtia aineistojen pitkäaikaisesta säilyvyydestä."

Keskitetty arkistointiratkaisu helpottaa arkistotoimijoiden painetta pysyvästi säilytettävien eli arkistoitavien asiakirjojen säilyvyyden takaamisesta, samoin saatetaan säästä taloudellisesti, jos arkistotoimijoille voidaan hankkia kevyempiä sähköisiä säilytysjärjestelmiä tai pitäytyään niiden hankkimisesta kokonaan. Kuitenkin osaamista ja aikaa arkistoon siirtäminen vaatii. Samoin tulee muistaa, että aineistoa on hyvin erilaisissa järjestelmissä, tietokannoissa, levyasemilla ja analogisen aineistona. Kaikkien näiden saattaminen arkistoinnin määrätykset täyttäväksi on jo itsessään todella suuri työ.

"Arkistoitavat tiedot ovat säilytysvaiheessaan osa arkistotoimijan tietovarantoa, mikä on määritelty tiedonhallintalain 2 §:ssä, mutta säilytysvaiheen päättyessä niistä tulee muodostaa oma arkistoitava tietovaranto."

Kuinka tällaiset varannot pitäisi kuvata ja nimetä? Esimerkiksi yksi kaupungin arkisto, jossa sitten on kaikki arkistoidun aineiston tietovaranto? Vai jokaisesta tietovarannosta (jossa arkistoitavaa) muodostettaisiin oma arkistoitava tietovarantonsa? Yksi yhteinen varanto tuskin palvelee

tiedonhakijaa tai -säilyttäjää. Arkistoitavien tietovarantojen luonti sekä ylläpitäminen tiedonhallintamallissa lienee työläs käytäntö, jonka hyötyjä tulisi punnita. Voisiko varanto sisältää sekä aktiivivaiheessa että arkistointivaiheessa olevaa tietoa jatkumona?

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot ja kansainvälinen vertailu

Ei kommentoitavaa.

6 Yksityiskohtaiset perustelut

Kommentit on sisällytetty aiempiin kohtiin.

7 Lakiehdotukset

Ei kommentoitavaa.

8 Muut huomiot

Laki ei ota tällaisenaan kantaa analogisen aineiston arkistointiin. Toki sähköisen säilytyksen tulee olla tavoititila, jota kohti kaikki alan toimijat muuntavat toimintaansa. Kuitenkin olemme vielä pitkään tekemisessä niin edelleen syntyvän kuin vanhankin paperiaineiston kanssa.

Lamppu Enni
Naantalin kaupunki